

УДК 378.4(477.74-21):[01+930.1]“387”

DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2020.2\(24\).215435](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2020.2(24).215435)

Levchenko Valerii,

Candidate of Historical Sciences (Ph. D.),
docent of the department of the Ukrainoznavstvo, historical, legal and linguistic disciplines
Odessa National Maritime University
34 Mechnikov St., Odessa, 65029, Ukraine
tel.: (048) 728 31 18
e-mail: levchenko_lav@ukr.net

Levchenko Galina,

Candidate of Historical Sciences (Ph. D.),
docent at the department «History of Ukraine»
Odessa I. I. Mechnikov National University
12 Elisavetinska St., Odessa, 65082, Ukraine
tel.: (048) 723 58 42
e-mail: levchenkoukrlav@ukr.net

Murashko Olena,

Head of the Information and Bibliographic Department
Scientific Library of the Odessa I. I. Mechnikov National University
24 Preobrazhenska St., Odessa, 65082, Ukraine
tel.: (048) 722 12 10
e-mail: bibik@onu.edu.ua

**FROM ANNIVERSARY TO ANNIVERSARY:
THE HISTORIOGRAPHICAL AND BIBLIOGRAPHIC
REVIEWS OF COMMEMORATIVE PUBLICATIONS
ON THE HISTORY OF ODESSA I. I. MECHNIKOV NATIONAL
UNIVERSITY**

The article presents the analysis of a compressed historiographic and bibliographic review of commemorative publications dedicated to the anniversaries of the history of Odessa I. I. Mechnikov National University. The criteria for analysis are determined, on the basis of which the commemorative publications of the university history writing are considered. The conceptual ideas are highlighted, which are reflected in all publications dedicated to the anniversaries of the Odessa University in different historical periods of its existence. The critical understanding of the historical publications of university history shows the importance of the political and ideological context in their content, as well as the peculiarities of the construction of commemorative practices. The number of problematic and promising issues are outlined, the solution of which will contribute to the conclusion of commemorative publications to a higher level. Attention is drawn to the fact that commemorative publications devoted to the history of Odessa I. I. Mechnikov National University, while concentrating certain shortcomings of the genre, still remain an important phenomenon in the development of historiography and the formation of corporate

identity, historical memory, and the construction of commemorative practices. The inevitability and prospects of the importance of expanding research optics and research tools for writing «anniversary» stories of Odessa University in particular, and other universities in general, are noted. Attention is focused on the fact that the historical anniversaries of Odessa University, as well as other universities, were one of the important means of influencing the consciousness of society through the formation of a «policy of memory» necessary at a particular moment in a certain historical era, propaganda of the historical legitimacy of the current government, which at all times organized and carried out the stipulated format of the celebration, with a clear control of their ideological content. One of the forms of commemoration of the Odessa University was the tradition of preparing and publishing historical essays on its history, which turned out to be stable and continues to this day. Historical descriptions of the history of Odessa University, compiled for its anniversaries, act as fulcrum in the development of historiography and bibliography of both the university itself and higher education.

Keywords: Odessa University, Novorossiysk University, anniversaries, bibliography, historiography, commemoration, history.

There was the Odessa I. I. Mechnikov National University (bellow – Odessa University) celebrated 155 years both from the day of its official opening – May 1 (13) 1865, and from the day the educational process began in it, 7 (19) September 1865 in 2020. These dates link together the huge variety of historical events and names of cultural figures, covering almost all spheres of culture against the background of all aspects of the country's life. This event of the 155th anniversary did not contribute to the conduct of research by scientists in different directions (historical, bibliographic, biographical, statistical, analytical, commemorative, etc.), which would allow a more detailed study of the historical past of Odessa University, more clearly understand its present and try to discern its contours the near future. The current situation gave us a reason to pay attention to the history of publications dedicated to various anniversaries of the Odessa University in all periods of its existence, when, due to various political events, its structure was transformed and it changed its name.

As is known from the time of its official opening, Odessa University was called Imperial Novorossiysk University and retained this name until March 1917, when, after the abdication of Emperor Nicholas II from the throne, it became known as Novorossiysk University. In addition to this, in the period from January 3 to March 12, 1918, during the first establishment of Soviet power in Odessa, the Council of Novorossiysk University retained its name in its original form [4, p. 54]. The name of Novorossiysk University remained until July 10, 1920, when the Council, the Board and the Chancellery of the University were terminated, and their affairs were transferred to the corresponding new institutions (Institute of Physics and Mathematics, Institute of Humanities and Social Sciences, Medical Institute) created on the basis of its surviving structural subdivisions (on 1 May, 1920, the Faculties of History, Philology and Law were eliminated) [6, p. 57–75, 283]. The Odessa Institute of Public Education (1920–1930) and the Odessa Institute of Professional Education

(1930–1933) became the primary successors of Novorossiysk University in the next thirteen years. The last of them became the basis for the organization in 1933 of the Odessa State University, which in 1945 was named after I. I. Mechnikov. In 2000, having received the status of a national university, the university acquired a new name. It has been Odessa I. I. Mechnikov National University.

The long history of the creation of the Imperial Novorossiysk University contributed to the appearance of a significant number of commemorative publications devoted to its prehistory. The idea of creating a university in the Odessa educational district with the support of the Novorossiysk and Bessarabian Governor-General O. Stroganov in 1856 was expressed by the trustee of this district N. Pirogov. The proposal voiced by a famous scientist, teacher and public figure was the reason for the appearance on the pages of the Odessa press of a significant number of publications. For example, in «*Odesskyi Vesnyk*», one of the popular and authoritative newspapers, for the period from 31 January, 1859 to 27 March, 1862, just over three years, 15 articles were published on the organization of the University in Odessa (see app. 1: 1–15). In the next more than three years (from March 1862 to April 1865), only three articles were posted in the «*Odesskyi Vesnyk*» (see app. 1: 16–18). The sharp decrease in the number of publications was associated with the proclamation on 10 (22) June, 1862, of the «highest approval» of Emperor Alexander II about the creation of the Imperial Novorossiysk University on the basis of the Richelieu Lyceum. Consequently, the history of publications on the pages of periodicals that preceded the official permission to organize a university in Odessa was not a frozen constant, but a changing reality, sometimes just as vital as reality. In the course of expressing opinions and proposals, this story was the object of active perception and filtering of opposing views regarding the solution of the university issue in Odessa and, accordingly, became a model for interpreting its future, which resulted in a positive reaction from the government.

The long history of the organization of the Imperial Novorossiysk University led to the fact that it is full of many different dates: the formation of the Richelieu Lyceum on 2 May, 1817 in accordance with its «highest approved» «Charter»; the solemn opening of the Richelieu Lyceum on 7 January, 1818; the change in the status of the Richelieu Lyceum relative to the new «Charter» of 29 May, 1837, according to which the lyceum classes in composition and rules became close to universities; «The highest statement» on 10 (22) June, 1862 on the establishment of the Imperial Novorossiysk University on the basis of the Richelieu Lyceum; the official opening of the Imperial Novorossiysk University on 1 (13) May, 1865; the beginning of the first academic year at the Imperial Novorossiysk University on 7 (19) September, 1865. Despite this, the date of his «*Birthday*», which eventually became an important event not only for the university itself, but also an event of an urban, regional and even national scale was chosen 1 May, 1865.

In 1865, the Odessa press, not yet realizing the significance of the historical moment, reacted to both solemn events (1 May and 7 September), connected with the

initial history of the Imperial Novorossiysk University, by publishing a statement of content. For example, the editorial board of «*Odesskyi Vestnik*» provided its readers with articles of a descriptive nature «*The Opening of the Novorossiysk University*» [10] and «*About the Novorossiysk University*» [9], which became a kind of premieres of commemorative publications dedicated to the history of Odessa University.

To familiarize the population with social memory, state institutions have long tested commemorative actions that introduce the past into modern culture, which occurs by perpetuating the memory of people, events, institutions. Commemorations are performed in various forms, one of which is the holding of holidays, anniversaries, celebrations for a specific occasion. The central historical event in the history of the Imperial Novorossiysk University, around which commemorative practices unfolded for the next 155 years, was the day of its official opening – 1 May, 1865. This process was presented on a large scale and solemnly during the preparation and celebration of all the anniversaries of the Imperial Novorossiysk University throughout its entire 55 years of history. During this period, many ceremonial events were held at the university, which were organized according to the prevailing in the Russian Empire in the second half of the 19th century. the standard scheme of commemoration at the level of an educational institution: 1) divine service, memorial service, prayer service; 2) a solemn annual act with the delivery of speeches; 3) literary evenings (mornings for students); 4) publication and distribution of publications, books, postcards, etc. on topics related to the celebrated event. The holding of solemn events dedicated to the historical events of state institutions was one of the important means of influencing the consciousness of society, promoting the historical legitimacy of the current government, which organized and conducted the conditioned format of the celebration, with clear control of their ideological content.

According to the established tradition, from the first years of the existence of the Imperial Novorossiysk University, its leadership honored the established customs and annually on certain dates, 1 May and 30 August, respectively, held a prayer service [11] and a solemn annual act [12] in the university church, consecrated in the name of the holy great faithful Prince Alexander Nevsky [7]. In the university church, solemn services were constantly held, dedicated to the beginning of each new academic year (August 30), on the occasion of the anniversary (May 1 (13)) from the founding of the university and other holidays. With the tradition developed in the Richelieu Lyceum, August 30 was also considered the day of the temple holiday [7, p. 54–55]. On this day, the church was attended not only by representatives of the university, but also by all Odessa citizens. For example, this was the case in 1887, when on Sunday, August 30, a solemn divine service was held on the occasion of the temple festival, which was attended by the rector, professors, students and representatives of various city institutions and institutions, as announced in one of the popular local daily newspapers – «*Novorossiyskyi Telegraph*» [8]. During the divine services dedicated to the anniversaries of the university, it is appropriate to highlight the speeches of the archpriests, rectors of the university church (see app. 2:

1–5). Note that in August 1886, the Board of the Imperial Novorossiysk University decided to postpone the day of the annual solemn meeting of the university from 30 August to 1 May – the day of the official opening of the university [1]. This fact is confirmed by publications in the «*Odesskiy Vestnik*» newspaper, which introduced its readers to the events that took place at the solemn event at the university over the next one or two days. For example, until 1886, reports on the holding of the «annual act» at the university were published after 30 August [2], then starting in 1887 they appeared after 1 May [3].

The first commemorative publication, which we identified in the array of historical sources, dedicated to the anniversary of the Imperial Novorossiysk University dates back to 1868 [11]. In subsequent years, similar publications appeared annually (see app. 2: 2–5). The author of these articles until 1873 inclusive was the archpriest of the Russian Orthodox Church, honored professor of theology of the Imperial Novorossiysk University, rector of the university church M. Pavlovsky (1810–1898), who, as a preacher, was very popular in Odessa [7, p. 90–99]. The premiere commemorative publication that highlighted the first «round date» in the history of the Imperial Novorossiysk University was the publication [5] of a preacher, archpriest, professor of theology of the Imperial Novorossiysk University, rector of the university church A. Kudryavtsev (1840–1888) [7, p. 99–102]. Based on the authorship of the first publications dedicated to the anniversaries of the Imperial Novorossiysk University, we can state that the first «birthdays» of the university, and even its first «anniversaries» were an event of a university scale. The emergence of the celebration of the university anniversaries at the city level and the manifestation of interest on the part of cultural figures took place in 1885, when two authoritative and popular Odessa newspapers at once paid attention on their pages to the celebration of the 20th anniversary of the Imperial Novorossiysk University (see app. 2: 6–7). In the following many years, for over a hundred years, despite political changes, the tradition of covering the anniversaries of Odessa University in the pages of the local press remained unshakable until the end of the 1980s. (see app. 2: 9–18, 20–23, 30–33, 35–56, 59–63, 68–79, 96–101, 113–187, 190–191, 194–196, 198–200). Historical anniversaries of the leading university in Odessa were one of the important means of influencing the consciousness of society, promoting the historical legitimacy of the authorities, popularizing the achievements of teachers and university staff, their contribution to the development of culture. In the past thirty years, this tradition has been lost, which leads to a weakening of attention from the authorities and the population of the city to one of the oldest universities in Ukraine (see app. 2: 202–207, 212, 2015–217).

We pay special attention to the analysis of editions dedicated to the anniversary, dates of the Odessa University, which constitute a special category of books and their main feature is their information content. The material presented in these books reflects the entire history, often over the years, as a reference, but at the same time contains rare, unique historical facts. In most cases, these publications are published

in small print runs and are distributed only among «interested» persons who are directly related to them.

The first book among the commemorative publications was «The twenty-fifth anniversary of the Imperial Novorossiysk University: a historical note of extra-ord. professor A. I. Markevich and academic lists» (Odessa, 1890) (see app. 2: 9). A distinctive feature of the publication is «writing from life», a chronological presentation of events related to the preparation and equipment of the university, supplemented by the presence of a large amount of reference information. The «note» provides complete information about the staff and honorary members of the university, the infrastructure of the university and the structure of educational support institutions, an overview of teaching and research activities, indicating the publications of scientists. Separate chapters are devoted to students and volunteers: statistics of students, enrolled students and a list of students who graduated from the university are given, the names of students who received awards for essays are indicated. The author emphasizes the influence of the university on the economic and social life of the southern region, especially noting that from the very foundation the university has been carrying out an important scientific mission, namely, the study of the nature and natural resources of the Black Sea region. The work is based not only on the author's presentation of the university as a state brainchild, the support of the autocracy, the examination of the university through the texts of legislative acts, the obvious Slavophile attitude of the author, and many others, but also the features of the first historiography, which is believed to have allowed to show the complex, multifaceted history of the university corporation. A. Markevich systematized a significant number of sources, set out important information about teaching, teachers, the number of university students, etc. The special state, official character of the celebration of a quarter century the same approval of the anniversary program, the formation of a special committee before the implementation of the points of this program. High civilian and military officials, representatives of the clergy, and other «distinguished guests», being on a public holiday, listened to official and odd speeches about the role of the university in the life of the country. The appearance of A. Markevich's work contributed to the release of the celebration of «anniversaries» of the Odessa University to the state (imperial) level, which manifested itself in subsequent years.

The half-century stage of the «life» of Odessa University as a result of the events of the First World War was represented by only two publications in periodicals (see app. 2: 29, 30). And if the article of Professor M. Popruzhenko in the monthly historical and literary magazine «Historical Bulletin» was known to historiographers and bibliographers, then the article «50th Anniversary of the Imperial Novorossiysk University (1865–1915)» by the author under the cryptonym «K. K.» in the daily St. Petersburg newspaper of the Main Directorate for the Press (the highest censorship authority under the Ministry of Internal Affairs of the Russian Press), designed to concentrate the printing of various government orders, announcements and explanations in one common publication for all ministries and main departments of the

official publication, for a certain time remained forgotten and is reintroduced into scientific circulation. The publication of two articles in editions of the all-Russian format demonstrated the utmost attention from the state and the importance of the role of the university in the conditions of the First World War.

During the Soviet era, the tradition of writing history of commemorative publications was strengthened. Odessa University, as well as other Soviet universities, for the next «amusements» and «anniversaries» received updated «stories», which primarily concerned their ideological content. Such works were written by individual authors or groups of authors, working groups.

By the seventy-fifth anniversary of Odessa State University, its publishing house has issued a «semi-anniversary» edition «Odessa University for 75 years (1865–1940)» (Odessa, 1940) (see app. 2: 34). This book became the second in seventy-five years history of one of the oldest universities in the country (the first experience of publishing the history of Odessa University belongs to A. Markevich), and the first generalizing history of it. Written by a team of leading university teachers under the editorship of Professor K. Dobrolyubsky, it reflects the level of development of historical science and the history of individual sciences at the Odessa University of that time. In its individual parts, this work has not lost its significance in our days. Essays on the history of Odessa University prepared for this event remain a popular publication today. This work of university historians (A. Glyadkovskaya, A. Kryachun, I. Portnoi, A. Fadeev) is the first solid analytical work that reveals the formation, construction, organization of the educational and scientific process at the university. The authors took as the basis of the book all the available and available at the end of the 1930s. materials. The research was based on archival documents of the Odessa Regional Historical Archive (now the State Archives of the Odessa Region), materials of regulations and periodicals. The authors of the publication drew attention to such topics as breaking the «old» university foundations, student problems at different stages of university development, a change in the political mood of teachers and the struggle for contact with the public, the organization of educational support units, the development of research work, etc. The negative aspect of the book was the subjective, politically biased division of teachers and students into «reactionary» and «progressive», reducing the role of the Imperial University of Novorossiysk to a center of political struggle, not primarily culture. Today, eighty years after this book was published, there have been dramatic changes in the assessments of its main characters. For example, the first professor-communist of the USSR E. Shchepkin turned from a progressive figure of the early 20th century on the «destroyer» of the only classical university in Odessa – Novorossiysk University. Conversely, the then «reactionary» professors, organizers of the sabotage of all the initiatives of the Soviet government, O. Dobroklonsky and I. Linnichenko, turned to the luminaries of the development of science at Novorossiysk University. Unfortunately, such a political situation is common to all publications of university historiography of different po-

litical epochs. In 1940, in the days of the 75th anniversary of the Odessa University, more than ten publications were published in the local press.

By the centenary of the Odessa University – a significant chronological milestone in its history, a significant event in the definition and understanding of its place and role in society, a collective monograph «Odessa University – hundreds of years» (Odessa, 1965) was prepared (see app. 2: 81). In this work, the centuries-old activities of the university were considered in close connection with the main socio-economic and socio-political processes that characterize the history of the country, with some of its features in the southwestern region. On the basis of extensive factual and research material, the authors showed the main stages of the university's development through the prism of all the main spheres of its activity against the background of the ideological component of Soviet power: educational, educational, scientific, social, cultural and educational. In general, the Soviet period turned out to be very difficult to create a factual and detailed history of Odessa University: due to the ideological situation in the country, it was scarce in terms of the number and quality of sources introduced into scientific circulation, many names of famous scientists were not mentioned. A distinctive feature of the celebration of the centenary of the Odessa University was the appearance on the pages of periodicals of all levels, which we identified about a hundred publications (see app. 2: 72–79, 96–101, 102–187), which became a reflection of the real attention and attitude of the Soviet government to the university and the celebration of this event.

In 2015, for the celebration of the 150th anniversary of the Odessa University, the publication «Odessa I. I. Mechnikov National University. History and modernity (1865–2015)» (Odessa, 2015) (see app. 2: 222), compiled by representatives of all the main departments of the university and presenting factual sketches of events, destinies and memorable dates on the basis of new historical sources introduced. As a result, many names were returned to the history of Odessa University, which for ideological, political, religious and other reasons were removed from it, starting with the history of the university, written in 1940, and ending with its last version of the Soviet period, published in 1991 (see app. 2: 201). The intention of the authors is not so much to present in the work new figures, facts, events or documents that were not previously involved in scientific circulation, but to present the university as vividly and multidimensionally as possible, bearing in mind the inner diversity of its university life. In general, the edition dedicated to the one and a half century anniversary is filled with great love for the university and contributes to the search for new points of reference for development and new achievements.

Without setting the task of examining all the commemorative publications in the history of Odessa University, we note that during the imperial, Soviet and post-Soviet periods, commemorations were present in his historical writing, became the epicenter of educational and popularizing activities, the result of which was the holding of mass celebrations. Despite the change in ideologies, the worked-out scheme for carrying out commemorative practices was preserved: instead of a service, a rally was held, solemn acts, laying flowers, holding holidays and commemorative

evenings were also held. Historical anniversaries of Odessa University, as well as other universities, were one of the important means of influencing the consciousness of society through the formation of a «policy of memory» necessary for a specific moment in a certain historical era, propaganda of the historical legitimacy of the current government, which at all times organized and carried out the conditioned format of the celebration, with a clear control of their ideological content. Throughout the history of Odessa University, all political regimes have used traditional forms of commemoration as a mechanism for influencing the consciousness of society, and their formal implementation according to the standard scheme caused a certain degree of rejection and, accordingly, gave the opposite (negative) effect. All «birthdays» of Odessa University, and especially anniversaries, have always been an event of city, regional and state proportions. The significance of these historical moments was emphasized by one of the forms of commemoration – the tradition of preparing and publishing historical sketches of his history, which turned out to be stable and persists to this day. Historical descriptions of the history of Odessa University, compiled for its anniversaries, act as fulcrum in the development of historiography and bibliography of both the university itself and higher education.

List of used literature and sources:

1. Державний архів Одеської області (ДАОО). – Ф. 45. – Оп. 7. – Спр. 42. – 1 арк.
2. Годи́чный акт в Новоросси́йском университете // Одес. вестн. – 1884. – 1 сент. (№ 193).
3. Годи́чный акт в Новоросси́йском университете // Одес. вестн. – 1887. – 2 мая (№ 117).
4. Коган С. Другий період Радянської влади на Одещині (квітень – серпень 1919 р.) / С. Коган, Н. Межберг. – Одеса, 1931. – 92 с.
5. Кудрявцев А. Речь при благодарственном Господу Богу в Александро-Невской, что при университете, церкви молебствии в первый день мая 1875 года, – день воспоминания об основании университета и о десятилетнем его существовании / А. Кудрявцев // Прибавление к Херсон. епарх. ведомостям. – 1875. – № 11. – С. 345–348.
6. Левченко В. В. Історія Одеського інституту народної освіти (1920–1930 рр.): позитивний досвід невідомого експерименту / В. В. Левченко ; відп. ред. В. М. Хмарський ; наук. ред. Т. М. Попова. – Одеса : ТЕС, 2010. – 428 с.
7. Левченко В. В. Александро-Невская церковь Новороссийского университета: история, персоналии, документы / В. В. Левченко, Г. С. Левченко. – Изд. 2-е, перевод. на рус. яз., испр. и доп. – Одесса : Бондаренко М. О., 2016. – 396 с.
8. Новороссийский телеграф. – 1887. – 1 сент.
9. О Новороссийском университете // Одес. вестн. – 1865. – 21 сент.
10. Открытие Новороссийского университета // Одес. вестн. – 1865. – 4 мая.
11. Павловский М. Речь, сказанная 1-го мая 1868 года в церкви Императорского Новороссийского университета после молебна по случаю 3-й годовщины его и после молитвы о здравии министра народного просвещения, графа Дмитрия Андреевича Толстого / М. Павловский // Херсон. епарх. ведомости. – 1868. – 15 мая (№ 10). – С. 62–63.
12. Торжественный годи́чный акт в Новоросси́йском университете // Одес. вестн. – 1881. – 1 сент. (№ 193).

References

- [1]. Godichnyy akt v Novorossiyskom universitete [Annual Act at the Novorossiysky University Годи́чный акт в Новоросси́йском университете]. *Odesskiy vestnik [Odessa Herald]*. 1884, no 193, 1 sentyabrya.
- [2]. Godichnyy akt v Novorossiyskom universitete [Annual Act at the Novorossiysky University]. *Odesskiy vestnik [Odessa Herald]*. 1887, no 117, 2 maya.
- [3]. Kohan S., Mezherber N. Druhyi period Radianskoi vlady na Odeshchyni (kviten – serpen 1919 r.) [*The second period of the Soviet regime in the Odessa region (April-August)*]. Odesa, 1931, 92 p.

- [4]. Kudryavtsev A. Rech pri blagodarstvennom Gospodu Bogu v Aleksandro-Nevskoy, chto pri universitete, tserkvi molebstvii v pervyy den maya 1875 goda, – den vospominaniya ob osnovanii universiteta i o desyatiletнем ego sushchestvovanii [Discourse at the thanksgiving to the Lord prayer service in the Church Saint Alexandre Nevsky by the University on the 1st May 1875, the day of commemorating the foundation of the University and ten years of its existence]. *Pribavlenie k Khersonskim eparkhialnym vedomostyam [Addition to the Kherson Diocesan Bulletin]*. 1875, no 11, pp. 345–348.
- [5]. Levchenko V. V. Istoriiia Odeskoho instrytutu narodnoi osvity (1920–1930 rr.): pozytyvnyi dosvid nevdaloho eksperymentu [*The History of the Odessa Institute of public education (1920s-1930s) : a positive experience of an unsuccessful experiment*]. Odesa, 2010, 428 p.
- [6]. Levchenko V. V., Levchenko G. S. *Aleksandro-Nevskaya tserkov Novorossiyskogo universiteta: istoriya, personalii, dokumenty* [Church Saint Alexandre Nevsky of the Novorossiysky University : history, personalities, documents]. Odesa, 2016, 396 p.
- [7]. *Novorossiyskiy telegraf [Novorossiysky Telegraph]*. 1887, 1 sentyabrya.
- [8]. O Novorossiyskom universitete [*On the Novorossiysky University*]. *Odesskiy vestnik [Odessa Herald]*. 1865, 21 sentyabrya.
- [9]. Otkrytie Novorossiyskogo universiteta [*The opening of the Novorossiysky University*]. *Odesskiy vestnik [Odessa Herald]*. 1865, 4 maya.
- [10]. Pavlovskiy M. Rech, skazannaya 1-go maya 1868 goda v tserkvi Imperatorskogo Novorossiyskogo universiteta posle molebna po sluchayu tretey godovshchiny ego i posle molitvy o zdravii ministra narodnogo prosveshcheniya, grafa Dmitriya Andreevicha Tolstogo [Discourse made on May 1, 1868 in the church of the Imperial Novorossiysky University after a prayer service on the occasion of its 3rd anniversary and after a prayer for good health of the Minister of Public Education, Count Dmitry Andreyevich Tolstoy]. *Khersonskie eparkhialnye vedomosti [Херсонские епархиальные ведомости]*. 1868, no 10, 15 maya, pp. 62–63.
- [11]. Torzhestvennyy godichnyy akt v Novorossiyskom universitete [Solemn Annual Act at the Novorossiysky University]. *Odesskiy vestnik [Odessa Herald]*. 1881, no 193, 1 sentyabrya.

Поступила 15.09.2020 р.

Appendix 1

Register of commemorative publications on the pages of «Odessa Herald», devoted to the history of the Imperial Novorossiysky University

1. А-н. Один из живых вопросов Новороссийского края / А-н // Одес. вестн. – 1859. – 31 янв. (№ 13).
2. Криворотов А. Еще несколько слов о живом вопросе Новороссийского края / А. Криворотов // Одес. вестн. – 1859. – 10 февр. (№ 16).
3. Чибисов В. Чего мы желаем? / В. Чибисов // Одес. вестн. – 1859. – 12 марта (№ 28).
4. Кр-в А. Соображения пахаря по вопросу, чего мы желаем от наших университетов? / А. Кр-в // Одес. вестн. – 1859. – 2 апр. (№ 36).
5. Н. С. Новороссийский университет или коммерческое училище / Н. С. // Одес. вестн. – 1861. – 26 сент. (№ 107).
6. Логинов Г. Значение коммерческого училища и отношения его к университетам вообще, и в Одессе в особенности / Г. Логинов // Одес. вестн. – 1861. – 28 нояб. (№ 134).
7. Н. С. Ответ Г. Логинову (По поводу статьи «Коммерческое училище или университет?») / Н. С. // Одес. вестн. – 1861. – 30 нояб. (№ 135).
8. Максимов Н. Письмо к редактору Одесского Вестника / Н. Максимов // Одес. вестн. – 1861. – 2 дек. (№ 136).
9. Одессит. По поводу вопроса об устройстве наших университетов / Одессит // Одес. вестн. – 1862. – 25 янв. (№ 10).
10. N. // Одес. вестн. – 1862. – 6 февр. (№ 14).
11. Одессит. Еще раз по поводу вопроса о будущем местопребывании Новороссийского университета / Одессит // Одес. вестн. – 1862. – 13 февр. (№ 17).
12. Университет в Николаеве // Одес. вестн. – 1862. – 13 февр. (№ 17).
13. По поводу устройства университета в Николаеве // Одес. вестн. – 1862. – 15 февр. (№ 18).
14. По поводу Новороссийского университета. Характеристика Одессы // Одес. вестн. – 1862. – 20 февр. (№ 19).
15. Сокальский И. В каких городах лучше быть университетам: в больших или не больших? / И. Сокальский // Одес. вестн. – 1862. – 27 марта (№ 34).
16. Бартенев И. Заметка из Николаева / И. Бартенев // Одес. вестн. – 1862. – 22 дек. (№ 135).
17. Лякуб П. Заметка по одному важному университетскому вопросу / П. Лякуб // Одес. вестн. – 1863. – 29 авг. (№ 96).
18. Университетский вопрос на юге России // Одес. вестн. – 1864. – 4 июня (№ 121).

**Register of commemorative publications on the history of
Odessa I. I. Mechnikov National University**

The References contain the descriptions of publications on the anniversaries of the Odessa I. I. Mechnikov National University since 1868. In compiling the list, the attention was paid to monographic publications dedicated to the anniversaries of the University, as well as to articles in periodicals and collections. The publications from newspapers of the pre-revolutionary, Soviet and post-Soviet periods, dedicated to the anniversary of the institution, are of particular value. Newspaper publications are regarded as the most important source of information covering chronologically the history of the University. The articles have been selected from the central and regional press, as well as from the University newspaper *Odessa University* (until 1953 being entitled *For Bolshevik cadres*, until 1990 – *For scientific personnel*). The References can not be considered as comprehensive. The list is structured in chronological order. Within one year, the materials are divided by types of documents: monographs, whole collections of articles, separate articles from magazines and collections, newspaper publications.

1868

1. Павловский М. Речь, сказанная 1-го мая 1868 года в церкви Императорского Новороссийского университета после молебна по случаю 3-й годовщины его и после молитвы о здравии министра народного просвещения, графа Дмитрия Андреевича Толстого / М. Павловский // Херсон. епарх. ведомости. – 1868. – 15 мая (№ 10). – С. 62–63.

1869

2. Павловский М. Речь по случаю годовщины Императорского Новороссийского университета, сказанная после молебна в Университетской церкви 1-го мая 1869 года / М. Павловский // Херсон. епарх. ведомости. – 1869. – 15 мая (№ 10). – С. 323–325.

1870

3. Павловский М. Речь по случаю пятой годовщины Императорского Новороссийского Университета, сказанная после благодарственного молебствия в Университетской церкви 1 мая 1870 года / М. Павловский // Херсон. епарх. ведомости. – 1870. – 1 июня (№ 11). – С. 414–421.

1871

4. Павловский М. Речь по случаю шестой годовщины открытия Императорского Новороссийского Университета, сказанная после благодарственного молебствия в Университетской церкви 1 мая 1871 года / М. Павловский // Херсон. епарх. ведомости. – 1871. – 1 июня (№ 11). – С. 232–235.

1875

5. Кудрявцев А. Речь при благодарственном Господу Богу в Александро-Невской, что при университете, церкви молебствии в первый день мая 1875 года, – день воспоминания об основании университета и о деся-

тилетнем его существовании / А. Кудрявцев // Прибавление к Херсон. епарх. ведомостям. 1875. – № 11. – С. 345–348.

1885

6. 20-тилетие Новороссийского университета // Одес. листок. – 1885. – 24 апр. (№ 91).
7. Из воспоминаний проф. Модестова о Новороссийском университете // Одес. листок. – 1885. – 5 мая (№ 100).
8. Празднование двадцатилетия Новороссийского университета // Одес. вестн. – 1885. – 7 мая (№ 101).

1890

9. Маркевич А. И. Двадцатипятилетие императорского Новороссийского университета : ист. зап. / А. И. Маркевич. Академические списки. – Одесса : Эконом. тип., 1890. – XV, 734, X с.

***

10. К двадцатипятилетию Императорского Новороссийского университета // Одес. вестн. – 1890. – 1 мая (№ 113).
11. Яковлев В. Двадцатипятилетие Императорского Новороссийского университета / В. Яковлев // Одес. вестн. – 1890. – 1 мая (№ 113).
12. Университетское торжество // Одес. вестн. – 1890. – 2 мая (№ 114).
13. Маркевич А. И. Императорский Новороссийский университет (Историческая записка, читанная проф. А. И. Маркевичем на торжественном акте университета 1 мая) / А. И. Маркевич // Одес. вестн. – 1890. – 2 мая (№ 114) ; 3 мая (№ 115).
14. Университетский обед // Одес. вестн. – 1890. – 3 мая (№ 115).
15. К празднованию двадцатипятилетия Новороссийского университета // Одес. вестн. – 1890. – 4 мая (№ 116).
16. К празднованию 25-летия Новороссийского университета // Одес. вестн. – 1890. – 5 мая (№ 117).
17. Модестов В. Нелишняя заметка (Из письма в редакцию) / В. Модестов // Одес. вестн. – 1890. – 5 мая (№ 117).
18. К празднованию двадцатипятилетия Новороссийского университета // Одес. вестн. – 1890. – 6 мая (№ 118).

1891

19. С-ч А. [Рецензия] / А. С-ч // Киев. старина. – 1891. – Сент. – С. 506–507. – *Рец. на кн.: Маркевич А. И. Двадцатипятилетие Новороссийского университета : историческая записка / А. И. Маркевич. Академические списки. Одесса, 1890. XV, 734, X с.*

1905

20. М-н С. К 40-летию Новороссийского университета / С. М-н // Одес. новости. – 1905. – 1 мая (№ 6634). – С. 5.
21. 40-летие Новороссийского университета // Одес. листок. – 1905. – 1 мая (№ 114). – С. 4.

1910

22. К 45-летию Императорского Новороссийского университета (1865 г. – 1 мая – 1910 г.) // *Одесский листок* (Прил. к газ.). – 1910. – 1 мая (второй лист к № 99). – *Фото : Лица, содействовавшие открытию Имп. Новороссийского университета в Одессе. Бывшие профессора университета. Выпуск студентов 1869, 1873, 1874 гг.*

1911

23. 50-летие Новороссийского университета // *Южная мысль*. – 1911. – 29 сент. – *Об избрании комиссии по празднованию юбилея.*

1914

24. Пятидесятилетие Новороссийского университета // *Ист. вестн. : ист.-лит. журн.* – 1914. – № 8. – С. 727–728. – *Обращение ректора университета к выпускникам о просьбе указать свои данные для внесения в издание об истории университета.*

1915

25. Клитин А. Речь перед молебствием в день пятидесятилетия имп. Новороссийского университета (1 мая 1915 г.) / А. Клитин. – Одесса : тип. «Техник», 1915. – 10 с.

***

26. Кауфман А. Е. За кулисами университета-юбилея : из воспоминаний и бесед / А. Е. Кауфман // *Голос минувшего : журн. истории и истории лит.* – 1915. – № 10. – С. 165–178.

27. Афанасьев Г. Е. По поводу статьи А. Е. Кауфмана «За кулисами университета-юбилея» / Г. Е. Афанасьев // *Голос минувшего : журн. истории и истории лит.* – 1915. – № 12. – С. 285–287. – *Уточнения сведений, указанных в статье А. Е. Кауфмана.*

28. Кауфман А. Е. Еще об университете-юбилеяре / А. Е. Кауфман // *Голос минувшего : журн. истории и истории лит.* – 1916. – № 3. – С. 290–294. – *Ответ Г. Е. Афанасьеву.*

29. Попруженко М. Г. Императорский Новороссийский университет : по поводу 50-летия существования / М. Г. Попруженко // *Ист. вестн. : ист.-лит. журн.* – 1915. – № 5. – С. 590–605.

***

30. К. К. 50-летие Императорского Новороссийского университета (1865–1915) / К. К. // *Правительств. вестн.* – 1915. – 5 мая (№ 99).

1939

31. Подготовка к 75-летию госуниверситета // *Большевик. знамя*. – 1939. – 16 мая.

32. Савчук Н. А. Славный юбилей (к 75-летию Одесского государственного университета) / Н. А. Савчук // *Большевик. знамя*. – 1939. – 9 окт.

33. 75-річчя Одеського Державного Університету // *Молода гвардія*. – 1939. – 20 листоп. – С. 4.

1940

34. Одесский университет за 75 лет (1865–1940) / Одес. гос. ун-т ; отв. ред. К. П. Добролюбский. – Одесса : ОГУ, 1940. – 197 с.

***

35. Славные страницы: юбилейная выставка в Государственном университете // *Большевик. знамя*. – 1940. – 24 апр.

36. Кузница социалистических кадров // *Большевик. знамя*. – 1940. – 11 мая. – *Подборка о праздновании 75-летия старейшего учебного заведения города – Одесского государственного университета*.

37. Недзведский А. 75 лет Одесского государственного университета / А. Недзведский // *Моряк*. – 1940. – 14 мая. – В источнике: Недзвецький.

38. Одесскому университету 75 лет // *Большевик. знамя*. – 1940. – 14 мая.

39. Савчук М. П. Славна дата / М. П. Савчук // *Чорном. комуна*. – 1940. – 14 трав. – С. 4. – *75-річчя Одеського Держуніверситету*.

40. Склерук Д. І. Ювілейна сесія / Д. І. Склерук // *Чорном. комуна*. – 1940. – 14 трав. – С. 4. – *Ювілейна наукова сесія присвячена 75-річчю Одеського Держуніверситету*.

41. Богуславський Ол. Славні роковини / Ол. Богуславський // *Чорном. комуна*. – 1940. – 15 трав. – С. 3. – *75-річчя Одеського державного університету*.

42. На урочистих зборах, присвячених 75-річчю Одеського державного університету // *Чорном. комуна*. – 1940. – 15 трав. – С. 1.

43. Грінбарт С. Б. Зоологічний музей / С. Б. Грінбарт // *Чорном. комуна*. – 1940. – 17 трав. – С. 4. – *До 75-річчя Одеського університету*.

44. Савчук М. Одеський університет / Н. А. Савчук // *Молода гвардія*. – 1940. – 24 трав. – С. 2. – *До 123-ї роковини зі дня заснування*.

45. Дівінський Б. Виставка в держуніверситеті / Б. Дівінський // *Молода гвардія*. – 1940. – 10 черв. – С. 4. – *Про виставку, присвячену 75-річчю університету*.

46. Давидов Г. Одеський державний університет // *Молода гвардія*. – 1940. – 12 черв. – С. 3.

1942

47. Торжественное открытие Одесского университета // *Одес. газ.* – 1942. – 10 сент. (№ 183).

1943

48. Торжество в Одесском университете // *Одес. газ.* – 1943. – 5 окт. (№ 230).

1944

49. Вторая годовщина открытия Одесского университета // *Одес. газ.* – 1944. – 16 февр. (№ 38).

1945

50. 80 лет Одесского университета // *Большевик. знамя*. – 1945. – 13 мая (№ 94). – С. 3.

1947

51. Савчук М. Найстаріший вуз Одеси / М. Савчук // Чорном. комуна. – 1947. – 13 трав. – 82-річчя заснування в Одесі госуніверситету.

52. Савчук М. О. Університет за 30 років / М. О. Савчук // За більшов. кадри. – 1947. – 7 листоп. (№ 1).

1949

53. Одеський [державний] університет ім. І. І. Мечникова : альбом. – Одеса, 1949. – 14 л. фото і табл.

***

54. Мальований Є. Т. Університет за п'ять років / Є. Т. Мальований // За більшов. кадри. – 1949. – 14 квіт. (№ 10).

1950

55. Одесскому университету – 85 лет // Большевист. знамя. – 1950. – 16 мая (№ 95).

1953

56. Павлюк М. В. Нагадуємо про визначну дату : [Як ми зустрінемо 90-річчя університету] / М. В. Павлюк // За наук. кадри. – 1953. – 3 жовт. (№ 23).

1955

57. Сборник, посвященный 90-летию Одесского университета и 110-летию со дня рождения И. И. Мечникова / отв. ред. С. И. Лебедев. – Одесса, 1955. – 117 с. – (Тр. ОГУ ; т. 145).

***

58. Лебедев С. И. К 90-летию Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова : докл. на науч. сессии, посвящ. 90-летию основания ун-та (Одесса, 14 мая 1955 г.) / С. И. Лебедев // Сб., посвящ. 90-летию Одес. ун-та и 110-летию со дня рожд. И. И. Мечникова. – 1955. – С. 7–22. – (Тр. Одес. гос. ун-та ; т. 145).

***

59. Лебедев С. И. Славне дев'яносторіччя / С. И. Лебедев // За наук. кадри. – 1955. – 13 трав. (№ 16).

60. Некрасов П. Студентський рух в університеті / П. Некрасов // За наук. кадри. – 1955. – 13 трав. (№ 16).

61. Симоненко М. Кузница кадров / М. Симоненко // Знамя коммунизма. – 1955. – 13 мая (№ 95). – К 90-летию со дня открытия Одесского (Новороссийского) университета им. И. И. Мечникова.

62. Шлях самовідданого служіння трудовому народові та рідній Батьківщині : 90 років Одеського (Новоросійського) університету // За наук. кадри. – 1955. – 13 трав. (№ 16).

Замітки на сторінці: Пам'ятні дати ; М. М. Ланге ; Семенюк Л. А. Гордість і слава Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. *Про І. І. Мечникова* ; Можаровська А. [Павло Іванович] Петренко-Критченко.

63.Одесскому университету 90 лет // Совет. культура. – 1955. – 24 мая (№ 65).

1956

64.Волошин А. Красавица Одесса / А. Волошин // Родные дали : ежемесяч. антикоммунист. обществ.-полит. и лит.-худож. журн. – 1956. – № 30. – С. 26–27 ; № 31. – С. 21–22.

65.Некрасов П. А. Одесский университет в 1905 году / П. А. Некрасов // Сб., посвящ. 50-летию первой русской революции 1905–1907 гг. – Одесса, 1956. – С. 97–122. – (Тр. Одес. гос. ун-та ; т. 146).

1957

66.Павлюк М. В. Періодичні видання Одеського (Новоросійського) університету за 90 років / М. В. Павлюк // Пр. Одес. держ. ун-ту. Бібліогр. серія. – 1957. – Т. 147, вип. 1. – С. 7–30.

67.Петрунь Ф. О. Науки фізико-географічного циклу в Одеському університеті за 90 років / Ф. О. Петрунь // Пр. Одес. держ. ун-ту. Серія геол. та геогр. наук. – 1957. – Т. 147, вип. 4. – С. 27–33.

***

68.Університет за 40 років // За наук. кадри. – 1957. – 7 листоп. (№ 30).

1959

69.Некрасов П. Вивчити і написати історію нашого університету: до 100-річчя університету / П. Некрасов // За наук. кадри. – 1959. – 18 груд. (№ 37).

1960

70.Одесскому университету – 95 лет // Знамя коммунизма. – 1960. – 13 мая (№ 94).

1963

71.Ружейников В. Т. В давні роки (до 100-річчя Одеського університету) / В.Т. Ружейников // За наук. кадри. – 1963. – 15 листоп. (№ 31).

1964

72.Рік ювілейний іде! (до 100-річчя ОДУ) // За наук. кадри. – 1964. – 27 трав. (№ 17).

73.К столетию Императорского Новороссийского университета // Рус. мысль. – 1964. – 2 июня (№ 2158).

74.Гогунський Є. Добрі настанови (100-й набір студентів ОДУ) / Є. Гогунський, А. Микитенко // За наук. кадри. – 1964. – 9 верес. (№ 23).

75.Першина З. В. В перші роки: з історії університету / З. В. Першина // За наук. кадри. – 1964. – 9 верес. (№ 23).

76.Недзвідський О. Історія сторічного шляху / О. Недзвідський // Чорном. комуна. – 1964. – 1 жовт. (№ 193).

77.Мищенко А. Столетие Импер[аторского] Новороссийского университета / А. Мищенко // Рус. мысль. – 1964. – 20 окт. (№ 2219).

78.А. М. Столетие Императорского Новороссийского университета / А. М. // Рус. мысль. – 1964. – 14 нояб. (№ 2230).

79. Волкова С. До 100-річчя університету / С. Волкова // Чорном. комуна. – 1964. – 17 листоп. (№ 225). – *Про відкриття виставки у головному корпусі університету, присвяченої ювілейній даті.*

1965

80. Одеський університет імені І. І. Мечникова за 100 років [1865–1965] : коротка іст. довідка / уклад. З. В. Першина. – Одеса, 1965. – 12 с.
81. Юрженко О. І. Одеському університету – сто років / О. І. Юрженко, З. В. Першина, Г. А. В'язовський. – Одеса : Маяк, 1965. – 100 с.
- ***
82. Научная конференция механико-математического факультета, посвященная 100-летию Одесского государственного университета (Одесса, 20–24 февр. 1965 г.) : тез. докл. – Одеса, 1965. – 86 с.
83. Тези доповідей 21-ої наукової студентської конференції, присвяченої 100-річчю з дня заснування Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова (Одеса, 14–16 квіт. 1965 р.). – Одеса, 1965. – 107 с.
84. Тези доповідей Ювілейної наукової сесії, присвяченої 100-річчю Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова, 1865–1965 (Одеса, 18–19 трав. 1965 р.). Біологічні та хімічні науки : тез. доп. – Одеса, 1965. – 99 с.
85. Ювілейна наукова сесія, присвячена 100-річчю Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова, 1865–1965 (Одеса, 18–19 трав. 1965 р.). Суспільні, історичні та юридичні науки : тези доп. – Одеса, 1965. – 103 с.
86. Ювілейна наукова сесія, присвячена 100-річчю Одеського державного університету (Одеса, 18–19 трав. 1965 р.). Філол. науки, педагогіка та психологія : тез. доп. – Одеса, 1965. – 82 с.
87. Ювілейна наукова сесія, присвячена 100-річчю Одеського державного університету (Одеса, 26–27 трав. 1965 р.). Фіз.-мат. науки, астрономія, географія та геологія : тез. доп. – Одеса, 1965. – 70 с.
88. Научная конференция факультета иностранных языков, посвященная 100-летию Одесского государственного университета (Одесса, 2–4 сент. 1965 г.) : тез. докл. – Одеса, 1965. – 92 с.
89. Тезисы докладов Научной конференции [кафедры истории КПСС], [посвященной 100-летию Одесского государственного университета] (Одесса, 8–10 сент. 1965 г.). – Одеса, 1965. – 139 с.
90. Ювілейна наукова сесія юридичного факультету, присвячена 100-річчю Одеського державного університету (Одеса, 13–15 верес. 1965 р.) : тез. доп. – Одеса, 1965. – 71 с.
91. Научная конференция, посвященная 100-летию университета (Одесса, 20–24 сент. 1965) : тез. докл. – Одесса, 1965. – 86 с.
92. Тези доповідей історичного факультету до Наукової ювілейної сесії, присвяченої 100-річчю Одеського державного університету (Одеса, 29–30 листоп. 1965 р.). – Одеса, 1965. – 98 с.

93. Тези доповідей Наукової конференції філологічного факультету, присвяченої 100-річчю Одеського ордена Трудового Червоного Прапора державного університету ім. І. І. Мечникова (Одеса, 29–30 листоп. 1965 р.). – Одеса, 1965. – 103 с.
94. Тезисы докладов Научной конференции физического факультета, посвященной 100-летию Одесского государственного университета (Одесса, 9–12 дек. 1965 г.). – Одеса, 1965. – 67 с.
95. Тези доповідей Наукової конференції біологічного факультету, присвяченої 100-річчю Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова (Одеса, 26–28 груд. 1965 р.). – Одеса, 1965. – 99 с.

***

Публікації про нагородження ОНУ імені І. І. Мечникова з нагоди ювілеїв

96. О мероприятиях по увековечиванию памяти И. И. Мечникова в связи со 100-летием со дня рождения : Приказ ВКВШ № 244 от 21 мая 1945 г. // Бюл. Всесоюз. ком. по делам высш. шк. при СНК СССР. – 1945. – № 6. – С. 10. – *В соответствии с Постановлением Совнаркома Союза ССР от 14 мая 1945 г. за № 1089 присвоить имя И. И. Мечникова Одесскому государственному университету.*
97. О награждении Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова орденом Трудового Красного Знамени : Указ Президума Верховного Совета СССР (Москва, 12 мая 1965 г.) // Ведом. Верх. Совета. – 1965. – № 20 (1263). – С. 482 ; Известия. – 1965. – 13 мая ; Знамя коммунизма. – 1965. – 14 мая (№ 93) ; Комсом. знамя. – 1965. – 13 мая ; Правда. – 1965. – 13 мая.
98. Про нагородження Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова орденом Трудового Червоного Прапора : Указ Президії Верховної Ради СРСР, Москва, 12 трав. 1965 р. // Комс. іскра. – 1965. – 14 трав. (№ 56) ; Молодь України. – 1965. – 14 трав. ; Рад. освіта. – 1965. – 15 трав. ; За наук. кадри. – 1965. – 5 трав.
99. Указ Президиума Верховного Совета Украинской ССР о награждении Почетной Грамотой и Грамотой Президиума Верховного Совета Украинской ССР научно-педагогических работников Одесского ордена Трудового Красного Знамени государственного университета им. И. И. Мечникова // Правда Украины. – 1965. – 16 мая (№ 112).
100. Про присвоєння почесного звання заслуженого діяча науки Української РСР професорам Одеського ордена Трудового Червоного Прапора державного університету імені І. І. Мечникова [І. І. Пузанова, М. П. Савчуку, О. І. Юрженку] : Указ Президії Верховної Ради Української РСР // Знамя коммунизма. – 1965. – 15 мая ; Чорном. комуна. – 1965. – 15 трав. ; Прав-

да України. – 1965. – 16 мая ; Комс. іскра. – 1965. – 16 трав. (№ 57) ; Рад. освіта. – 1965. – 19 трав. ; За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. (№ 17).

101. Про нагородження Почесною грамотою і Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР науково-педагогічних працівників Одеського ордену Трудового Червоного Прапора державного університету ім. І. І. Мечникова 6 Указ Президії Верховної Ради Української РСР // Знамя коммунизма. – 1965. – 18 мая ; Правда України. – 1965. – 16 мая ; Чорном. комуна. – 1965. – 15 трав. ; Комс. іскра. – 1965. – 16 трав. (№ 57) ; За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. – *Нагороджені Почесною грамотою Президії Верховної Ради України: О. В. Богатський, Д. Г. Елькін, С. М. Ковбасюк, В. П. Тульчинська, І. Я. Яцько ; Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР: Н. І. Букатевиц, І. В. Ганевич, К. К. Демидов, Л. Х. Калустьян, Л. А. Сечкар'ов, Р. О. Файтельберг.*

***

102. Кожухарь Д. Основные направления научно-исследовательской работы факультета иностранных языков Одесского государственного университета (к 100-летию ун-та) / Д. Кожухарь // Науч. докл. высш. школы. Филол. наук. – 1965. – № 4. – С. 222–224.
103. Коновалов В. Одеському університету 100 років / В. Коновалов // Знання та праця. – 1965. – № 5. – С. 8–9.
104. Мельник С. К. Наукова сесія, присвячена 100-річчю Одеського державного університету / С. К. Мельник, П. А. Некрасов // Укр. іст. журн. – 1965. – № 8. – С. 152–153.
105. Одеському університету – сто років // Зміна. – 1965. – № 5. – С. 4–5.
106. Одеському університету – 100 років // Рад. право. – 1965. – № 4. – С. 99.
107. Першина З. В. Одеському університету – 100 років / З. Першина // Укр. іст. журн. – 1965. – № 5. – С. 131–132.
108. Раковский М. Е. Одесскому университету 100 лет / М. Е. Раковский // Вопр. истории. – 1965. – № 11. – С. 149–152.
109. Раковский М. Одесскому университету 100 лет / М. Раковский // Огонек. – 1965. – № 21 (май). – С. 3.
110. Рубан В. Організаційна схема керівництва науково-дослідницькою роботою в Одеському державному університеті ім. І. І. Мечникова / В. Рубан // Тези доп. 21-ої наук. студент. конф., присвяч. 100-річчю з дня заснування Одес. держ. ун-ту ім. І. І. Мечникова (Одеса, 14–16 квіт. 1965 р.). – Одеса, 1965. – С. 97–98.
111. Юрженко О. І. Вклад учених Одеського університету у розвиток психології (до 100-річчя університету) / О. І. Юрженко, Д. Г. Елькін // Рад. шк. – 1965. – № 5. – С. 53–55.
112. Юрженко О. Одеському університету 100 років / О. Юрженко // Наука і життя. – 1965. – № 5. – С. 36–37.

***

113. До 100-річчя Одеського університету // Чорном. комуна. – 1965. – 20 лют. (№ 35).
114. Недзвідський А. Університет і його історія: книжка 72 авторів / А. Недзвідський // Комсом. іскра. – 1965. – 24 лют. (№ 23). – *Про видання книги «История Одесского университета за 100 лет (1864–1965)» (Київ, 1965) та інші ювілейні видання університету.*
115. Дузь И. На переднем крае науки : [к 100-летию университета] / И. Дузь // Знамя коммунизма. – 1965. – 9 марта (№ 47).
116. Юрженко О. Славний шлях: до 100-річчя Одеського університету / О. Юрженко // Чорном. комуна. – 1965. – 13 берез. (№ 50).
117. В'язовський Г. Ювілею – гідну зустріч / Г. В'язовський // За наук. кадри. – 1965. – 24 берез. (№ 9).
118. Сосновський Б. Новий лекторій [при ОДУ в зв'язку з 100-річчям] / Б. Сосновський // За наук. кадри. – 1965. – 31 берез. (№ 10).
119. Демьяненко В. По ходатайству Н. И. Пирогова (к 100-летию Одесского университета) / В. Демьяненко // Знамя коммунизма. – 1965. – 17 апр. (№ 75). – *О возникновении Одесского университета.*
120. Сосновський Б. Мечніковські традиції / Б. Сосновський // Рад. освіта. – 1965. – 28 квіт. (№ 33). – *Про кафедру мікробіології та вірусології.*
121. Юрженко О. І. Сто років – початок молодості / О. І. Юрженко // Рад. освіта. – 1965. – 28 квіт. (№ 33).
122. Гогунський Є. Сторінки життя: розповідь про пресу / Є. Гогунський // За наук. кадри. – 1965. – 30 квіт. (№ 14). – *До 100-річчя ОДУ.*
123. Дузь І. Знамено трудової слави / І. Дузь // Чорном. комуна. – 1965. – 13 трав. (№ 93). – *ОДУ нагороджено Трудовим Червоним Прапором. Дещо про історію ОДУ.*
124. Дробашко В. У лабораторіях, науково-дослідних центрах університету іде напружена робота : фото / В. Дробашко // Чорном. комуна. – 1965. – 13 трав. (№ 93). – *На фото: ст. викл. С. М. Контуш, проф., д-р фіз.-мат. наук В. О. Федосєєв, наук. співроб. В. О. Шустов.*
125. Федосєєв В. Ветеран науки: Одесскому університету – 100 лет / В. Федосєєв, И. Дузь // Правда Украины. – 1965. – 13 мая.
126. Чечкина Е. Университету исполняется век: [Одесский университет награжден орденом Трудового Красного Знамени] / Е. Чечкина // Комс. правда. – 1965. – 13 мая (№ 111).
127. Юрженко О. Сто років юності / О. Юрженко // Рад. Україна. – 1965. – 13 трав. – *До 100-річчя Одеського університету. Фото аудиторій.*
128. Першина З. Рождены во пламени (к 100-летию Одесского университета) / З. Першина // Знамя коммунизма. – 1965. – 4 мая (№ 86). – *О студенческом движении в университете.*

129. Чухрий П. Вклад істориків : к 100-летию Одесского университета / П. Чухрий // Знамя коммунизма. – 1965. – 12 мая (№ 92).
130. Недзвідський А. Перший червоний професор / А. Недзвідський // Чорном. комуна. – 1965. – 13 трав. (№ 93). – *Про Є. Щепкіна*.
131. Вічної молодості тобі // Комсом. іскра. – 1965. – 14 трав. (№ 56). – *100 років ОДУ*.
132. Гогунський Є. Імені Мечникова / Є. Гогунський // Молодь України. – 1965. – 14 трав. (№ 93). – *Одеському університету 100 років*.
133. Одеському державному університету ім. І. І. Мечникова – 100 років / стор. підготували: М. Городецька, М. Гончаренко, Г. Зленко, Л. Павловська, К. Чечкіна // Комсом. іскра. – 1965. – 14 мая (№ 56).
Замітки на сторінці: День народження. *Про день відкриття Новоросійського університету* ; Перший «червоний професор». *Про проф. Є. М. Щепкіна* ; У пошуках таємниць «другої природи». *Про кафедру фізико-хімічних полімерів та колоїдів* ; Студентська рота. *Про відкриття меморіальних дошок випускникам філологічного факультету, які загинули під час Другої світової війни* ; Подвиг бактеріолога. *Про М. Ф. Гамалею* ; Під дослідом – мова. *Про Лабораторію експериментальної фонетики факультету іноземних мов* ; На базі обчислювального центру.
134. Орден – на знамені університета: митинг на улице Петра Великого // Знамя коммунизма. – 1965. – 14 мая (№ 93).
135. Столетний юбіляр // Правда України. – 1965. – 14 мая (№ 111).
136. Юбілей університета // Крымская правда. – 1965. – 14 мая (№ 101).
137. Юрженко О. І. Визначний центр наукової думки / О. І. Юрженко // Комсом. іскра. – 1965. – 14 трав. (№ 56). – С. 3. – *ОДУ 100 років*.
138. Андрієвський М. Сторічна молодість / М. Андрієвський // Чорном. комуна. – 1965. – 15 трав. (№ 94). – *Про мітинг на честь 100-річчя ОДУ*.
139. Богатский А. В глубь материи / А. Богатский // Знамя коммунизма. – 1965. – 15 мая (№ 94). – *Об истории химических исследований в университете*.
140. Дузь І. Червоне знамено / І. Дузь // За наук. кадри. – 1965. – 15 трав. (№ 16). – *Одеський державний університет нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора*.
141. Левченко М. Слово про ровесника / М. Левченко // Чорном. комуна. – 1965. – 15 трав. (№ 94). – *Про Л. Х. Калустьяна*.
142. Макаренко Г. Спасибі, друзі / Г. Макаренко // Чорном. комуна. – 1965. – 15 трав. (№ 94). – *Співпраця ОДУ з радгоспом «Дружба»*.
143. Мельник С. Випускники історичного / С. Мельник // Чорном. комуна. – 1965. – 15 трав. (№ 94). – *Про проф. І. О. Гуржій, д-ра І. І. Коломісць, проф. О. С. Зашкільняк, д-ра В. Я. Борщевського*.
144. Микитенко. Нас вчить їх подвиг / Микитенко // Чорном. комуна. – 1965. – 15 трав. (№ 94). – *Про студентів та співробітників ОДУ – учасників Другої світової війни*.

145. На прапорі вузу – трудовий орден // Рад. освіта. – 1965. – 15 трав. (№ 38).
146. Наказний В. Розцвічена сотня літ : [вірші, присвячені 100-річчю ОДУ] / В. Наказний // За наук. кадри. – 1965. – 15 трав. (№ 16).
147. Наш університет : [ОДУ – 100 років] // Чорном. комуна. – 1965. – 15 трав. (№ 94).
148. Недзвідський А. В. Молоді поети університету / А. В. Недзвідський // Чорном. комуна. – 1965. – 15 трав. (№ 94).
149. Нестеров. Поздравляют моряки / Нестеров, Кочетков // Знамя коммунизма. – 1965. – 15 мая (№ 94). – *Моряки парохода «Илья Мечников» приветствуют 100-летний юбилей ОГУ.*
150. Одесскому университету – 100 лет // Знамя коммунизма. – 1965. – 15 мая (№ 94).
151. Одесскому державного – 100 років (1865–1965 рр.) // За наук. кадри. – 1965. – 15 трав. (№ 16).
152. Савчук Н. Всегда в наступлении / Н. Савчук // Знамя коммунизма. – 1965. – 15 мая (№ 94). – *Об И. И. Мечникове и кафедре зоологии беспозвоночных.*
153. Сторінки історії // Чорном. комуна. – 1965. – 15 трав. (№ 94). – *Факти з історії Одеського університету.*
154. Три листи // За наук. кадри. – 1965. – 15 трав. (№ 16). – *Листи випускників університету до 100-річчя ОДУ.*
155. Урочистий мітинг, [присвячений 100-річчю ОДУ і його нагородження орденом Трудового Червоного Прапора] // За наук. кадри. – 1965. – 15 трав. (№ 16).
156. Усыченко Ю. Светоч / Ю. Усыченко // Знамя коммунизма. – 1965. – 15 мая (№ 94). – *К 100-летию Одесского университета.*
157. Центральному Комітету КПРС Президії Верховної ради СРСР Раді Міністрів СРСР : [лист, прийнятий на мітингу, присвяченому нагородженню університету Трудового Червоного Прапора] // За наук. кадри. – 1965. – 15 трав. (№ 16).
158. Шумакова Л. День весни / Л. Шумакова ; фото В. Дробашка // Чорном. комуна. – 1965. – 15 трав. (№ 94). – *Репортаж про один день життя університету.*
159. Юрженко А. На пороге второго столетия / А. Юрженко // Знамя коммунизма. – 1965. – 15 мая (№ 94). – *О жизни Одесского университета.*
160. Юрженко О. І. Університет сьогодні / О. І. Юрженко // За наук. кадри. – 1965. – 15 трав. (№ 16). – *До 100-річчя ОДУ.*
161. К новой славе, орденосный!: торжественное собрание, посвященное 100-летию университета // Знамя коммунизма. – 1965. – 16 мая (№ 95).
162. Мишина Р. Фото : мітинг, присвячений нагородженню Одеського університету орденом Трудового Червоного Прапора / Р. Мишина // Комсом. іскра. – 1965. – 16 трав. (№ 57).

163. Орден на знамені університета // Правда України. – 1965. – 16 мая (№ 112). – *Награждение ОГУ*.
164. Орден на прапорі університету // Молодь України. – 1965. – 16 трав. (№ 94).
165. Орден на прапорі університету: урочисті збори в театрі опери та балету // Чорном. комуна. – 1965. – 16 трав. (№ 95).
166. Поздоровляємо! // Чорном. комуна. – 1965. – 16 трав. (№ 95). – *Портрети вчених ОДУ Пузанова І. І., Савчука М. П., Юрженка О. І. – нагороджених званням Заслуженого діяча науки УСРС*.
167. Вшанування ювіляра // Чорном. комуна. – 1965. – 18 трав. (№ 96). – *ОДУ 100 років*.
168. Наконечна Л. Свято молодості / Л. Наконечна // Чорном. комуна. – 1965. – 18 трав. (№ 96). – *Спортивне свято студентів ОДУ*.
169. Торжественное заседание ученого совета. Спортивный праздник. Юбилейные выставки // Знамя коммунизма. – 1965. – 18 мая (№ 96).
170. Чернищенко А. Вчений, мандрівник, поет / А. Чернищенко // Чорном. комуна. – 1965. – 18 трав. (№ 96). – *Про І. І. Пузанова*.
171. Висока урядова нагорода // Рад. освіта. – 1965. – 19 трав. (№ 39). – *Про нагородження ОДУ орденом Трудового Червоного Прапора*.
172. Університет святкує сторіччя // Комс. іскра. – 1965. – 19 трав. (№ 58).
Замітки на сторінці: Нагороду вручено; Савицький К. Приймаючи орден...; Сафронов Я. Ювілейна хроніка. *Спортивні традиції ОДУ; Про ювілейну виставку, присвячену 100-річчю ОДУ; Ханевич С. Ювілейна хроніка. Про ювілейні вечори, художню самодіяльність та інше; «Царевбивця» і царський перший міністр: з сторічної історії університету*.
173. Ханевич С. Одеському університету – 100 років // Комсом. іскра. – 1965. – 21 трав. (№ 59). – *Про урочистості на честь сторіччя Одеського державного університету*.
174. Бондар А. На благо батьківщині: [вітання ОДУ в зв'язку з 100-річчям] / А. Бондар // За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. (№ 17).
175. Висока нагорода зобов'язує // За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. (№ 17). – *До 100-річчя ОДУ – нагородження університету орденом Трудового Червоного Прапора*.
176. Вольфович. За розквіт науки / Вольфович, І. Підоплічко, Штокало // За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. (№ 17). – *Вітання вчених з нагоди 100-річчя ОДУ*.
177. З усіх кінців країни // За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. (№ 17). – *Вітання ОДУ в зв'язку з 100-річчям*.
178. Неизвестный Н. К новым успехам / Н. Неизвестный // За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. (№ 17). – *Поздравление Одесского городского комитета КПУ в адрес ОГУ в связи со 100-летием*.

179. Нестеров. На благо батьківщині : [поздоровлення ОДУ в зв'язку з 100-річчям] / Нестеров // За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. (№ 17).
180. Новиков. [Поздравление от Совета по координации научной деятельности Академии наук союзных республик ОГУ в связи с его 100 летием] / Новиков // За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. (№ 17).
181. Сердечні поздоровлення, добрі побажання! // За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. (№ 17). – *Вітання Одеському університету з приводу його 100-річного ювілею*.
182. Федоров В. Вічної молодості / В. Федоров, Г. Збандуто, В. Березівський // За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. (№ 17). – *Свято 100-річчя ОДУ*.
183. Ювілейне засідання // За наук. кадри. – 1965. – 26 трав. (№ 17). – *До 100-річчя ОДУ*.
184. Янушковська. На благо батьківщини / Янушковська // За наук. кадри. – 1965. – 26 мая (№ 17). – *Поздоровлення з 100-річним ювілеєм ОДУ*.
185. Марлінський С. Нові сторінки до історії Одеса і області / С. Марлінський // Чорном. комуна. – 1965. – 21 серп. (№ 164). – *Рец. на зб.: Збірник робіт аспірантів Одеського університета. Гуманіт. науки. Одеса, 1964. 306 с.*
186. Вступаючи в друге століття // За наук. кадри. – 1965. – 1 верес. (№ 21).
187. 101-й учбовий... На вченій раді ОДУ // За наук. кадри. – 1965. – 9 верес. (№ 22).
- 1966**
188. Тези доповідей Ювілейної наукової конференції географічного факультету, присвяченої 100-річчю Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова (Одеса, 1–2 лют. 1966 р.). – Одеса, 1966. – 32 с.
189. Тезисы конференции [кафедры общественных наук], посвященной 100-летию Одесского государственного университета (Одесса, 24–27 февр. 1966 г.). – Одеса, 1966. – 86 с.
- 1967**
190. Нашому орденоносному – 102 роки // За наук. кадри. – 1967. – 17 трав. (№ 16).
191. Рождение традиций : 102-летие Одесского ордена Трудового Красного Знамени университета // Знамя коммунизма. – 1967. – 17 мая (№ 97).
- 1968**
192. Історія Одеського університету за 100 років (1865–1965) / відп. ред. і авт передм. О. І. Юрженко ; редкол. Н. І. Букатевич [та ін.]. – Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1968. – 432 с.
- ***
193. Свято нашого вузу : [ОДУ – 103 роки] // За наук. кадри. – 1968. – 22 трав. (№ 19).
194. За 100 років : [до виходу в світ роботи «Історія Одеського університету за 100 років»] // За наук. кадри. – 1968. – 7 жовт. (№ 29).

1969

195. Сінокіп І. За плечима вузу – сторіччя / І. Сінокіп // Рад. освіта. – 1969. – 8 січ. (№ 3). – С. 4. – *Про кн.: Історія Одеського університету за 100 років (1865–1965) / відп. ред. і авт передм. О. І. Юрженко ; редкол. Н. І. Букатевич [та ін.]. Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1968. 432 с.*

***

196. Марлінський С. Літопис першого вузу / С. Марлінський // Чорном. комуна. – 1969. – 30 серп. (№ 170). – *Про кн.: Історія Одеського університету за 100 років (1865–1965) / відп. ред. і авт передм. О. І. Юрженко ; редкол.: Н. І. Букатевич [та ін.]. Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1968. 432 с.*

1974

197. Барштейн Ю. А. Радянські настільні медалі, присвячені видатним діячам і визначним центрам науки України / Ю. А. Барштейн // Архіви України. – 1974. – № 1. – С. 64–78. – *Описание медалей, учрежденных к столетию со дня основания Одесского университета и к 50-летию Одесского политехнического института (с. 72, 73).*

1976

198. Павлова К. Одеському університету – 111 років // За наук. кадри. – 1976. – 21 трав. (№ 20).

1983

199. Николаев В. Ялинка 70 років тому / В. Николаев // Чорном. комуна. – 1983. – 31 груд. (№ 250). – *З історії Одеського університету.*

1985

200. Щербань Н. Мечниковские чтения / Н. Щербань // Знамя коммунизма. – 1985. – 18 мая (№ 95). – *О Мечниковских чтениях, посвященных 120-летию ОДУ.*

1990

201. Одесский университет, 1865–1990 / Л. А. Ануфриев [и др.] ; отв. ред. И. П. Зелинский. – Киев : Лыбидь, 1991. – 159 с.

***

202. Губарь О. Университету – 125 лет / О. Губарь // Веч. Одесса. – 1990. – 11 мая.

203. Губарь О. Університетські «вільності» : [125 років ОДУ. Основні напрями розвитку університету] / О. Губарь // Одес. ун-т. – 1990. – 11 трав.

204. Соколянский М. Г. Одеський університет : [125 років] / М. Г. Соколянский // Одес. ун-т. – 1990. – 11 трав. (№ 18–19).

205. Ясинская В. Из прошлого в будущее / В. Ясинская // Знамя коммунизма. – 1990. – 12 мая (№ 92). – *О пресс-конференции, посвященной 125-летию ОГУ.*

206. Ювілей університету // Сільські вісті. – 1990. – 22 трав. – *До 125-річчя Одеського університету ім. І. І. Мечникова.*

207. Швєбс Г. И. Горизонты географии / интервью ; расск. Г. И. Швєбс ; записал Ю. Михалюк // Знамя коммунизма. – 1990. – 5 июня (№ 108). – *О 6-ом съезде Географического общества УССР, посвященном 125-летию со дня открытия ОГУ (1865)*.
1999
208. Новороссийский университет в воспоминаниях современников : к 135-летию Одес. ун-та / сост., археограф. обраб., подгот. текстов, предисл., коммент., указ. Ф. А. Самойлова ; отв. ред. В. А. Смынтына ; ОГУ им. И. И. Мечникова. – Одесса : Астропринт, 1999. – 295 с. : ил., табл. – (Из истории Одесского университета).
2005
209. Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова за роки незалежності України 1991–2005 рр. – Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; голов. ред. В. А. Сминтина ; відп. ред. М. О. Подрезова ; редкол.: О. В. Запорожченко [та ін.]. – Одеса : Астропринт, 2005. – 551 с.
210. The history of Odessa I. Mechnikov National University (1865–2000) / L. O. Anufriev [et al.] ; ed. in chief V. A. Smyntyna. – Odessa : Astroprint, 2005. – 228 p.
2007
211. День рождения университета: в честь 142-й годовщины основания университета Николай Скорик наградил ректора университета им. И. И. Мечникова, д-ра физ.-мат. наук, проф., заслуж. деятеля науки и техники Украины акад. Смынтыну В. А. Почетным знаком отличия Одес. обл. совета // Одес. изв. – 2007. – 19 мая (№ 44).
2009
212. Рябий Г. Свято alma mater / Г. Рябий // Одес. ун-т. – 2009. – Трав. (№ 4).
2010
213. Дьомін О. Б. Одеському національному університету імені І. І. Мечникова – 145. Лібрето напередодні славетного ювілею : [наук.-популяр. нарис] / О. Б. Дьомін, В. М. Хмарський. – Одеса : Астропринт, 2010. – 47 с. : іл.
214. Левченко В. В. Історія Одеського інституту народної освіти (1920–1930 рр.): позитивний досвід невдалого експерименту / В. В. Левченко ; відп. ред. В. М. Хмарський ; наук. ред. Т. М. Попова. – Одеса : ТЕС, 2010. – 428 с.
- ***
215. Рябой Г. Раскрыта тайна аудитории Ильи Мечникова / Г. Рябой // Одес. ун т. – 2010. – Листоп.–груд. (№ 9–10).
216. 145 років розквіту // Одес. ун-т. – 2010. – Трав. (спецвип.). – *Випуск присвячений 145-річчю ОНУ імені І. І. Мечникова; статті містять інформацію про факультети закладу.*

217. Шенді Р. Гран-прі ОНУ / Р. Шенді // Одес. ун-т. – 2010. – Квіт.-трав. (№ 4–5).
2013
218. Кузнецов В. А. Создание и первые годы существования Одесского государственного университета В. А. Кузнецов // Історія науки і техніки. – 2013. – Вип. 3. – С. 172–190.
2015
219. Історія міжнародного співробітництва Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (1865–2015) : присвяч. 150-річчю Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова / В. С. Гріневич [та ін.] ; гол. ред. І. М. Коваль ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса : ОНУ, 2015. – 83 с.
220. Левченко В. В. Олександрівська церква Новоросійського університету: історія, персоналії, документи / В. В. Левченко, Г. С. Левченко. – Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2015. – 360 с.
221. Научно-исследовательский институт физики : ист. очерк (1903–2015) : 150 років / В. Е. Мандель [и др.] ; отв. ред. В. Е. Мандель ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, НИИ фізики. – Одеса : ОНУ, 2015. – 72 с. : ил.
222. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Історія та сучасність (1865–2015) / ОНУ ім. І. І. Мечникова ; голов. ред. І. М. Коваль ; вступ. сл.: І. М. Коваля, В. М. Хмарського. – Одеса : ОНУ, 2015. – 963 с. ; 28 арк. іл.
223. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 150 років : календар / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2015. – 12 арк. : іл.
224. Служители Фемиды: страницы истории юридического образования и науки в Императорском Новороссийском-Одесском национальном университете имени И. И. Мечникова (1865–2015 гг.) : посвящ. 150-летию ОНУ им. И. И. Мечникова / И. С. Канзафарова [та ін.] ; под ред. и сост. И. С. Канзафаровой ; ОНУ им. И. И. Мечникова. – Одеса : Астропринт, 2015. – 670 с. : табл., ил.
225. Університетська педагогічна освіта: історія, теорія, і перспективи розвитку в умовах глобалізації : міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова, 55-річчю ф-т ром.-герм. філології, 55-річчю каф. педагогіки (Одеса, 11 верес. 2015 р.) / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; за ред.: Л. М. Голубенко, О. С. Цокур. – Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2015. – 290 с.
226. Ювілейна збірка наукових праць, присвячена 150-річчю Одеського національного університету імені І. І. Мечникова / гол. ред. І. М. Коваль ; редкол.: В. О. Іваниця, В. М. Хмарський. – Одеса : ОНУ, 2015. – 380 с.
- ***
227. Самодурова В. В. «Всем, трудящимся на благо Новороссийского университета...» / В. В. Самодурова // Вісн. Одес. нац. ун-ту. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2015. – Т. 20, вип. 1 (13). –

С. 17–34. – *Про кн.: Маркевич А. И. Двадцатипятилетие Новороссийского университета : ист. зап. / А. И. Маркевич. Академические списки. Одесса, 1890. XV, 734, XC с*

2016

228. Левченко В. В. *Александро-Невская церковь Новороссийского университета: история, персоналии, документы / В. В. Левченко, Г. С. Левченко.* – Изд. 2-е, пер. на рус. яз., испр. и доп. – Одесса : СПД Бондаренко М. О., 2016. – 396 с.

2017

229. Два століття служіння книзі. Історія Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, 1817-2017 / М. В. Алексєєнко, М. О. Подрезова, О. В. Полевщикова, В. П. Пружина, В. В. Самодурова ; авт. вступ. ст. та наук. ред. І. М. Коваль ; відп. ред. М. О. Подрезова. – Одеса : Одес. нац. ун-т, 2017. – 290 с. : 12 арк. іл., табл.
230. Крізь призму десятиліть / упоряд.: П. І. Барвінська, Л. Ф. Дьяченко. – Одеса : Одес. нац. ун-т, 2017. – 377 с. : портр., 12 арк. іл. – (Вони родом із університету). – Текст: укр., рос.

***

231. Хмарський В. М. Ювілеї університету і контекст їхніх епох / В. М. Хмарський // *У пошуках гармонії ... : наук. зб. до 50-річчя професора Вадима Михайловича Хмарського / ОНУ ім. І. І. Мечникова, Іст. ф-т, Каф. історії України ; наук. ред. та упоряд. Е. П. Петровський.* – Одеса, 2017. – С. 161–172.

2018

232. *Хронограф міжнародних подій ОНУ імені І. І. Мечникова, 2010-2017 : зб. ст. / гол. ред. І. М. Коваль ; авт. тексту і відп. ред. В. С. Гріневич.* – Одеса : Одес. нац. ун-т, 2018. – 139 с. : іл.
233. *Chronograph of international events of ONU Mechnikov, 2010-2017 : digest of articles / ed. in chief. I. M. Koval ; transl. into English N. O. Koval ; responsible ed. V. S. Grinevych.* – Odessa : Odessa I. I. Mechnikov national univ., 2018. – 139 p. : ill.

2020

234. Левченко В. В. *Историографический источник С. И.-Я. Борового к столетней истории Одесского государственного университета имени И. И. Мечникова // Бібл. Меркурій.* – 2020. – Вип. 1 (23). – С. 73–95.
235. Сиявська О. Олексій Маркевич – історіограф Одеського університету (до 155-річчя від дня заснування Одеського національного університету імені І. І. Мечникова) / О. Сиявська // *Південний захід. Одесика : іст.-краєзн. наук. альм.* – Одеса, 2020. – Вип. 28. – С. 210–222.

В. В. Левченко,

кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства, історико-правових та мовних дисциплін
Одеського національного морського університету
вул. Мечникова, 34, м. Одеса, 65029, Україна
тел.: (048) 728 31 18
e-mail: levchenko_lav@ukr.net

Левченко Г. С.,

кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Єлісаветинська, 12, м. Одеса, 65082, Україна
тел.: (048) 723 58 42
e-mail: levchenkoukrlav@ukr.net

Мурашко О. С.,

завідувач інформаційно-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна
тел.: (048) 722 12 10
e-mail: bibik@onu.edu.ua

**ВІД РІЧНИЦІ ДО РІЧНИЦІ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ
І БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯДИ КОМЕМОРАТИВНИХ
ПУБЛІКАЦІЙ, ПРИСВЯЧЕНИХ ІСТОРІЇ ОДЕСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ
І. І. МЕЧНИКОВА**

У статті представлено короткий аналіз історіографічного і бібліографічного огляду комеморативних публікацій, присвячених річницям історії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Визначено критерії для аналізу, на підставі якого розглядаються комеморативні публікації університетського історіописання. Виділено концептуальні ідеї, які знайшли відображення в усіх виданнях, присвячених річницям Одеського університету в різні історичні епохи його існування. Критичне осмислення історичних публікацій університетської історії показує значимість політико-ідеологічного контексту в їх змісті, а також особливості конструювання комеморативних практик. Позначена низка проблемних і перспективних питань, вирішення яких сприятиме виведенню комеморативних публікацій на більш високий рівень. Сфокусовано увагу на те, що комеморативні публікації, присвячені історії Одеського університету при концентрації в собі певних недоліків жанру, все-таки залишаються важливим явищем у розвитку історіографії та формуванні корпоративної ідентичності, історичної пам'яті, конструювання комеморативних практик. Відзначено неминучість і перспективність важливості розширення дослідницької оптики і дослідницького інструментарію для написання «ювілейних» історій Одеського університету зокрема, так і в цілому інших вишів. Акцентовано увагу на те, що історичні річниці Одеського університету, так само як й інших вишів, були одним з важливих засобів впливу на свідомість суспільства шляхом формування необхідної на конкретний момент певної

історичної епохи «політики пам'яті», пропаганди історичної легітимності діючої влади, яка в усі часи організовувала і проводила обумовленого формату урочистості, з чітким контролем їх ідеологічного змісту. Однією з форм комеморації Одеського університету стала традиція підготовки та оприлюднення історичних нарисів його історії, яка виявилася стійкою та зберігається до наших днів. Історіописання історії Одеського університету, які склалися до його «напівкруглих» і «круглих» річниць, виступають точками опори в розвитку історіографії та бібліографії як самого вишу, так і вищої школи загалом.

Ключові слова: Одеський університет, Новоросійський університет, річниця, бібліографія, історіографія, комеморація, історія.

В. В. Левченко,

кандидат исторических наук,
доцент кафедры украиноведения, историко-правовых и языковых дисциплин
Одесского национального морского университета
ул. Мечникова, 34, г. Одесса, 65029, Украина
тел.: (048) 728 31 18,
e-mail: levchenko_lav@ukr.net

Левченко Г. С.,

кандидат исторических наук,
доцент кафедры история Украины
Одесского национального университета имени И. И. Мечникова
ул. Елисаветинская, 12, г. Одеса, 65082, Украина
тел.: (048) 723 58 42
e-mail: levchenkoukrlav@ukr.net

Мурашко Е. С.,

заведующая информационно-библиографического отдела
Научной библиотеки
Одесского национального университета имени И. И. Мечникова
ул. Преображенская, 24, г. Одесса, 65082, Украина
тел.: (048) 722 12 10
e-mail: bibik@onu.edu.ua

**ОТ ГОДОВЩИНЫ К ГОДОВЩИНЕ:
ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ И БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ
ОБЗОРЫ КОММЕМОРАТИВНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ,
ПОСВЯЩЕННЫХ ИСТОРИИ ОДЕССКОГО
НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ
И. И. МЕЧНИКОВА**

В статье представлен анализ сжатого библиографического обзора коммеморативных публикаций, посвященных годовщинам истории Одесского национального университета имени И. И. Мечникова. Определены критерии для анализа, на основании которого рассматриваются коммеморативные публика-

ции университетского историописания. Выделены концептуальные идеи, которые нашли отражение во всех изданиях, посвященных годовщинам Одесского университета в разные исторические эпохи его существования. Критическое осмысление исторических публикаций университетской истории показывает значимость политико-идеологического контекста в их содержании, а также особенности конструирования коммеморативных практик. Обозначен ряд проблемных и перспективных вопросов, решение которых будет способствовать выводу коммеморативных публикаций на более высокий уровень. Обращено внимание на то, что коммеморативные публикации, посвященные истории Одесского университета при концентрации в себе определенных недостатков жанра, все-таки остаются важным явлением в развитии историографии и формировании корпоративной идентичности, исторической памяти, конструирования коммеморативных практик. Отмечена неизбежность и перспективность важности расширения исследовательской оптики и исследовательского инструментария для написания «юбилейных» историй Одесского университета в частности, так и в целом других вузов. Акцентировано внимание на то, что исторические годовщины Одесского университета, равно как и других вузов, были одним из важных средств воздействия на сознание общества путем формирования необходимой на конкретный момент определенной исторической эпохи «политики памяти», пропаганды исторической легитимности действующей власти, которая во все времена организовывала и проводила обусловленного формата торжества, с четким контролем их идеологического содержания. Одной из форм коммеморации Одесского университета стала традиция подготовки и публикации исторических очерков его истории, которая оказалась устойчивой и сохраняется до наших дней. Историописания истории Одесского университета, составлявшиеся к его «полукруглым» и «круглым» годовщинам, выступают точками опоры в развитии историографии и библиографии как самого вуза, так и высшей школы.

Ключевые слова: Одесский университет, Новороссийский университет, годовщины, библиография, историография, коммеморация, история.